

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Chełmie PROJEKT: Cały świat to jeden wielki Chełm

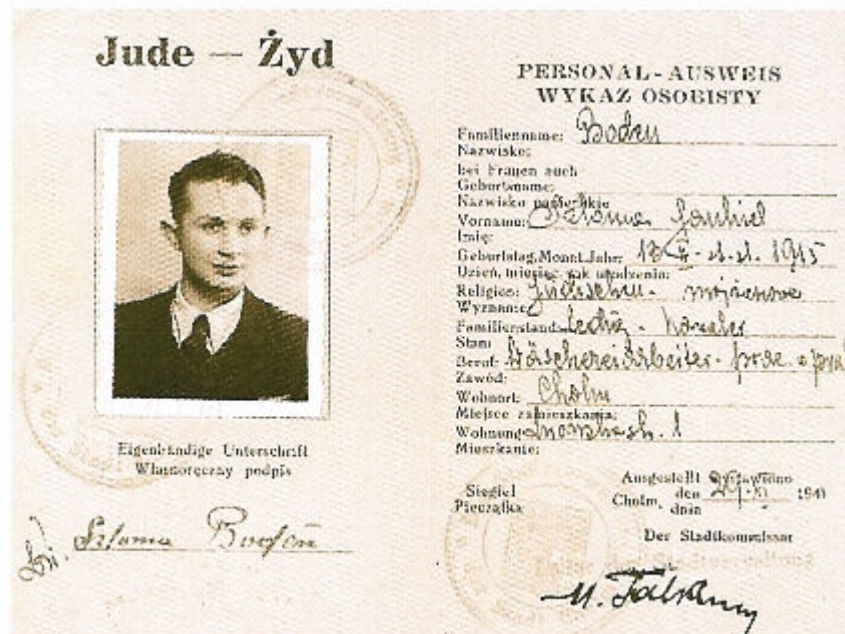
Realizacja projektu „Cały świat to jeden wielki Chełm” - marzec 2006

Mamy za sobą kolejny etap realizacji projektu. W poszukiwaniu informacji o chełmskich Żydach, ich kulturze i zwyczajach przeszukaliśmy zasoby Internetu. Przygotowaliśmy bibliografię dotyczącą tej tematyki. Nadal zbieramy relacje świadków historii, którzy pamiętają Chełm z okresu II wojny światowej.

Spisaliśmy krótką historię mniejszości żydowskiej zamieszkującej nasze miasto, która została zamieszczona w dziale dziedzictwo na stronach internetowych FODŻ.

22.02.2006 r. w naszej szkole odbyło się spotkanie z chełmskim regionalistą p. Zbigniewem Lubaszewskim. Uczniowie realizujący projekt mieli okazję zapoznać się szczegółowo z dziejami chełmskich Żydów. Pan Lubaszewski interesująco opowiadał o zabytkach kultury materialnej i roli jaką odegrali Żydzi w okresie dwudziestolecia międzywojennego w naszym mieście. W gazetce szkolnej poświęconej tolerancji zamieściliśmy artykuł opisujący nasze działania. Zwróciliśmy się z apelem do wszystkich uczniów, aby przyłączyli się do prac nad projektem. Oto refleksje uczennicy klasy Id Anny Kamińskiej po spotkaniu z p. Lubaszewskim: „Było mi bardzo przykro, że cały dobytek kulturowy i historyczny, który przez tyle lat budowali Żydzi w Chełmie został całkowicie zniszczony. Ludność żydowska mieszkała tu przez ponad pięć wieków, a mimo to większość z nas, młodych ludzi, nie jest świadoma roli jaką odegrali w historii naszego miasta. Uważam więc, że powinniśmy przywrócić pamięć...”

Próbujemy szukać śladów tej zapomnianej historii na starej fotografii. Poniżej kilka odnalezionych fotografii:

Ausweis wystawiony na nazwisko Szloma Jankiel Boden - 1941 rok.

Legitymacja Publicznej Szkoły Dekszałkującej Zawodowej
Abrahama Bodena - 1935 rok.

Synagoga przy ulicy Kopernika - początek lat 40. XX wieku.

Widok na starą synagogę - koniec lat 40. XX wieku.

Grupa dzieci szkolnych - okres międzywojenny.

Pochód pierwszomajowy - 1030 rok. Sztandar niesie Abraham Berland,
przewodniczący Związku Robotników Żydowskich

W Archiwum Państwowym w Chełmie, Anna Kozłowska uczennica klasy Id, znalazła reklamy zamieszczone w latach 1923-32 „Zwierciadło” - gazecie chełmskiej.

Reklamy

„Zwierciadło” 1923-32

Najodpowiedniejszym podarkiem na gwiazdkę
jest taki przedmiot, którego znaczeniem jest umiłość żyć,
nie równocześnie przedmiot ten nie może podlegać
zniszczeniu lub zużyciu.

INSTRUMENT MUZYCZNY
Zupełnie odpowiedni temu zadaniu, gdyż z Bogiem jest nie tylko nie
trafić, lecz przetrwać — nabiera wartości, a przez to może
właścicielowi przypominać o bliźniadawcy!

SEKAD INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH
N. GOJZEN
Chełm, ul. Lubelska Nr. 75

prezenta słońca są: skrzypce, wokalny system, fortepian, mandoliny, gitary, balalajki,
wielokrotnie, oraz instrumenty dęte i gromkie najbogatsze marek.
Wielki wybór płyt z esolafami nowośćkami.

FABRYKA OCTU SPIRITUŚOWEGO
S. Puttermana
W CHELMIE,
ulica Lubelska, Nr. 66

**poleca ocet stołowy
oraz ocet do marynat,
ceny konkurencyjne.**

Kto już nabył aparat
Dla gardła i brzucha
Niedługo jeszcze zabawę
Dla swego da ucha
I moją dysalbową
Rady niech posłuchaj
Niedługo kupi RADIO
(Bardzo NISKA CENA)
Ale w naszym sklepie
u I. Graupena
Pod dwudziestym pierwazym
Ulica Lubelska —
I duszy daj pokarm —
Niedługo dla cięskaj.

A gdy się swój talus
Nad głowię rozciągnie —
Elektryczne światło
Kosmójni tuż przy —
najlepsze ZARÓWNI
I NADSIĘSZA CENA
Tylko w naszym sklepie
u I. Graupena
Również inne rzeczy
Znajdziesz tam parafikano —
Nawet APARATY
Są FOTOGRAFICZNE

ELEKTRO-FOTO-RADJO
wielki wybór, kompletne i nowe
I. GRAUPEN
Chełm, Lub. ul. Lubelska 21.

GORZEŁNIA, REKTYFIKACJA, FABRYKA WÓDEK I LIKIERÓW

Adolfa Daumana i S-ki
W CHELMIE.

**Poleca: „Chelmlankę”, „Żytniówkę”, So-
kolówkę”, „Mielową” podkójno oczy-
ściłą, splotus do celów leczniczych i spirytus denatur.**

ZANIA SPRZEDAŻ NA GWIAZDKE

Aparaty i przybory radjowe, żarówki elektryczne zwykłe,
mleczne i halogenowe, komplety żarówek chemicznych w pign-
nych kolorach i elektrycznych kształtach, aparaty fotograficzne
Zyranole elektryczne od najmniejszych tala ażwiesz sfo-
litowych począwszy, do największych

po cenach wyjątkowo niskich i na warunkach bardzo dogodnych

POLECA
I. GOLDBERG
Chełm, ul. Lubelska nr. 53, róg Łwowskiej

MAGAZYN
SUKIENNO-BIAWATNY
B. GOLDFELDA
CHELM, LUBELSKA 40

**POLECA: wszelkiego rodzaju
turyzmy manufakturne.**

Do 19. listopada i stopnia do 191
KONWERSYJNE DUKI 99818.
BRODOKI WAŁENI.
— Ceny konkurencyjne. —

Ma święta **PIWO** Ma święta
ZJEDNOCZONYCH BRUWARÓW MANKSANSKICH
HABERBUSCH I SCHIELE
Reprezentacja w Chełmie: **B-cia ROZEN**
Faktury składki Piva i fabryki Manufaktur w Chełmie,
CHELM, UL. 1-go MAJA Nr 7.

Sprzedaż towarów włóknistych
FRANCISZKI SZMUCOWEJ
Chełm, Lubelska 20
poleca na sezon letni w-ki wybór najmodniejszych modelacji dam-
skich i męskich, w plewazerażdyż g-łuchach,
DUZY WYSÓR PŁASZCZY KAPELOWYCH.

Baczność Cykliści!
KO WERY
eraa waałbia
C B E S C I
p-sonach
NAJNIEZBYCH
poleca
Duro Handlowo-Komisarski
JULIAN GOLDFELD
Chełm, ulica 3-go Maja 3, tel. 100
REKLAMA TO ZYSK.

Duży wybór podręczników nowych
i używanych do wszystkich szkol po
cenach przystępnych poleca
Księgarnia
G. Epelbauma
egzystująca od roku 1891:
przybory szkolne i kancelaryjne,
oraz wyroby papierowe.
Chełm, ul. lubelska 42.

ZAKŁAD KUŚNIERSKI
A. Erlichmana
zostal przeniesiony z ul. Reformackiej 14
na ul. Lubelską 48
E-gie piętro
dwa p. Falkowskiego r-ia z r-ia Mag-
strala.

Skład mebli, artykułów po-
dróżnych i galanteryjnych.
Grünstejn
Chełm, ul. Lubelska 52.

Gdy się wam niechący przepołą żarówka,
A w klasznie nie ma nowel i słodówki,
Tu wstaję po ciemno, siedzi tylko głupi,
Bo między oszczędyl zaraz sobie kupi.
U Braci Kirszenberg Lubelska róg Szkolnej
(Każdy z braci kupiec jest sprytny i śmiały)
Wiece kupuje u nich biedny i bogaty,
Bo tamto sprawną i jasną na raty—
Elektryczne lampy, sygnalizacja różna...
Baterijki, maie literari podręczne...
Bracia KIRSZENBERG
Wielki wybór lamp, żarówek i przyborów elektrycznych,
Ozdobne lampki reklamowe i choinkowa.
Chełm, ul. Lubelska 18 (róg Szkolnej).

ZŁOTO I SREBRO
Były i będą zawsze najbardziej cenione jako szlachetne
metale ozdobne i użytkowe; dlatego przedmioty z nich
wykonane
NIGDY NIE STRACĄ SWOJ WARTOŚCI
dlatego też, każdy, kto chce dać pamiątkowy PREZENT NA GWIAZDKĘ
miał mieć tylko
do sklepu jubilerskiego
N. SZTRUM
Chełm, ul. Lubelska, Nr 24 (opisuje bliżej podlegał)
Złoto, srebro, platyna, pierkiewki i diamenty, kamienie szlachetne, zegarki, przybory ze złota
i srebra, jubilerskie i zegarmistrzowskie narzędzia. Zegarki
złote, srebrne, niklowe i stalowe t.t. p.
Po stach naprawdę konkurencyjnych i na dogodnych warunkach spłaty

NA WZROSTAJĄCE ŚWIĘTA POLECAMY NASZE NAJPRZEDNIEJSZE WYROBY
JAKO TO:
LIKIERY, WÓDKI SŁODKIE
WYTRAWNE
Wina owocowe, w wieloletniej wybarze **Młód sycony**
CENY NADER PRZYSTĘPNE
Wyroby nasze nie ustępują pod względem jakości
wytobom zagranicznym, od których są znacznie tańsze.
Da nabyć w **wszystkich sklepach wódzanych**
A. DAUMAN i S-ka
Chełm-lubelski

Dr. D. SOBEL
wznowił przyjęcia i przyjmuje
w chorobach ocznych
w swam mieszkaniu przy ul.
Kopernika 30
codziennie od godz. 8—11 rano
1-2—3 po poł.

TANI NOWY ŚRODEK
uważa z skutecznie
ODCISKI, BRODAWKI
ZGRUBIENIA SKÓRY
środek na szczyry i myszy,
środek na karaluchy i poty
S. BIRNBAUM
CHELM, UL. LUBELSKA 36.

KRAWIECTWO
cywilne, wojskowe i duchowne
Tabak Fajwel
Chełm, ul. Lubelska 90.

Natrafiliśmy również na relację Lipmana Sznajdera o życiu Żydów w Chełmie w latach 1939-1942. Można ją przeczytać [TU](http://www.fodz.pl/pp/chelm-relacja.pdf) (<http://www.fodz.pl/pp/chelm-relacja.pdf>). Relacja pochodzi z książki „Życie i zagłada Żydów polskich 1939-1945. Relacje świadków” w opracowaniu M.Grynberga. Szczególnie wrażenie wywarła na nas informacja o marszu śmierci. Wspominają go najstarsi mieszkańcy miasta jako przejaw wielkiego okrucieństwa.

Nawiązaliśmy kontakt z IPN. Pan Adam Puławski pracownik oddziału lubelskiego IPN-u będzie gościł z wykładem „Zagłada Żydów polskich w okresie II wojny światowej” w dniu 22.03.2006 r. (relację prześlemy).

Bardzo cieszymy się na współpracę ze Stowarzyszeniem Miasteczko, już wkrótce będziemy mogli poznać p. Agnieszkę Poźniak, która przybliży nam ideę stowarzyszenia. Liczymy na ścisłą współpracę przy inwentaryzacji cmentarza.

Z niecierpliwością czekamy na spotkanie z pracownikami Teatru NN Brama Grodzka. Pan Witold Dąbrowski i p. P. Choroś zadeklarowali pomoc przy realizacji naszego projektu.

Jesteśmy w trakcie prac nad planem miasta Chełma. Pragniemy zamieścić na nim ślady kultury żydowskiej. Jak dotąd nie został opracowany szlak turystyczny poświęcony tej tematyce. Może nam się uda.

Im głębiej poznajemy kulturę i historię, tym szybciej rodzą się kolejne nowe pomysły na realizację projektu.